

OD ISTOG AUTORA

PERTLE

TAJNA

DOMENIKO STARNONE

Prevela s italijanskog
Gordana Breberina

■ Laguna ■

Naslov originala

Domenico Starnone

CONFIDENZA

Copyright © 2019 Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino
Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

TAJNA

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

Prva priča	9
Druga priča	129
Treća priča	155

Prva priča

1.

Ne znam šta da vam kažem, o ljubavi se toliko govori, ali mislim da ja nisam često koristio tu reč, štaviše, imam utisak da je nikad nisam upotrebio, iako sam voleo, naravno da sam voleo, voleo sam toliko da sam gubio glavu i svest. Ljubav, onakva kakvu sam ja upoznao, jeste, naime, lava sirovog života koja sagoreva tanani život, erupcija koja briše moć razumevanja i saosećajnost, razum i razloge, geografiju i istoriju, zdravlje i bolest, bogatstvo i siromaštvo, izuzetak i pravilo. Ostaje samo nemir koji stiska i pritiska, opsesija za koju nema leka: gde je ona, gde nije, šta misli, šta radi, šta je rekla, kakav je pravi smisao one rečenice, šta mi prećutkuje i da li joj je bilo lepo kao što je meni bilo lepo i da li joj je i dalje lepo sada kada sam daleko ili je moje odsustvo iznuruje onako kako njeno iznuruje mene, satirući me, izvlačeći iz mene svu energiju koju mi daje upravo njeno prisustvo, šta sam ja bez nje,

pokvaren sat na uglu prometne ulice, ah, ali njen glas, ah, da sam pored nje, kada bi se skratile, poništile razdaljine, kada bi se izbrisali kilometri, metri, centimetri, milimetri, pa da se stopim, pomešam s njom, prestanem da budem ja, štaviše, već mi se čini da nikad nisam ni postojao osim u njoj, u njenom zadovoljstvu, i ponosan sam zbog toga, to me raduje, i tišti, i rastužuje, i ponovo raspaljuje, uzbuđuje, ah, koliko je volim, želim samo da njoj bude dobro, uvek, šta god da se desi, makar i pobegla, makar volela druge, makar me ponižavala, makar me lišila svega, pa čak i sposobnosti da je volim. Kakve sulude stvari mogu da se dešavaju u glavi, možemo da volimo nekoga, a da mu ne želimo više dobro, možemo da mu želimo zlo, a da ga pritom i dalje volimo. Meni se to dogodilo, zato sam izbegavao tu reč najviše što sam mogao, ne znam šta bih radio s blaženom ljubavlju, s lagodnom ljubavlju, s ljubavlju koja odzvanja, s ljubavlju koja pročišćava, s patetičnom ljubavlju: toliko sam je malo koristio u svom dugom životu upravo zato što mi je bila strana. Upotrebljavao sam, međutim, mnoge druge, i previše drugih reči, bojim se – nemir, pomama, čežnja, smetenost, potreba, nužnost, požuda – pronalazim ih u pet hiljada godina književnosti i ko zna koliko bih još mogao tako da nabrajam. Ali sada moram da pređem na Terezu, ona je sve vreme odbijala da bude smeštena u tu kombinaciju pet slova, zahtevala je, i još zahteva, hiljade i hiljade drugih.

U Terezu sam bio zaljubljen još dok je sedela u klupi pored prozora i bila jedna od mojih najpromućurnijih učenica. Ali to sam shvatio tek kada me je, godinu dana nakon što je maturirala, pozvala telefonom, sačekala ispred škole, ispričala mi kakav je njen buran studentski

život dok smo se šetali po lepom jesenjem danu i iznenada me poljubila. Taj poljubac je zvanično označio početak naše veze, koja je trajala oko tri godine i koju su obeležili zahtevi za potpuno uzajamno posedovanje, nikad zaista ispunjeni, i napetosti čiji su ishod bili uvrede, plač i otrovne strele. Sećam se jedne večeri u kući naših poznanika, bilo nas je sedmoro ili osmoro. Sedeo sam pored neke devojke iz Arla koja je već nekoliko meseci boravila u Rimu i tako neodoljivo urnisala italijanski jezik da sam želeo da slušam samo njen glas. Svi su, međutim, pričali, naročito Tereza, koja je, kao i obično, krajnje precizno govorila gomilu vrlo pametnih stvari. Moram priznati da je nekoliko meseci ranije počela da mi smeta ta njena želja da uvek bude u središtu pažnje tako što podiže nivo čak i najbeznačajnijeg ćaskanja, pa sam često bio sklon da joj upadnem u reč nekom podrugljivom opaskom, ali bi me ona ošinula pogledom i rekla: izvini, sad ja govorim. Možda sam te večeri preterao, dopadala mi se devojka iz Arla i želeo sam da se i ja njoj dopadnem. Tereza se tada okrenula prema meni, besno je zgrabila nož za hleb i prodrala se: probaj još jednom da me prekineš i odseći ću ti jezik i još nešto. Posvađali smo se pred drugima kao da smo sami, i danas mislim da smo zaista i bili, toliko smo bili zaokupljeni jedno drugim i u dobru i u zlu. Tamo jesu bili naši poznanici, i devojka iz Arla, ali su oni bili nebitne figure, bilo je važno to što smo se stalno voleli i gurali jedno drugo od sebe. Kao da smo se neobuzdano dopadali jedno drugom samo zato da bismo mogli da utvrdimo kako se mrzimo. Ili obrnuto.

Bilo je, naravno, srećnih perioda, raspravljali smo o svemu i svačemu, šalili se, golicao sam je sve dok me

dugim poljupcima ne bi naterala da prestanem. Ali to nije dugo trajalo, sami smo upropašćavali svoj zajednički život. Izgleda da smo bili ubeđeni kako će nas žestina s kojom smo sve vreme unosili zbrku u svoj odnos na kraju pretvoriti u par kakav treba da budemo, ali se taj cilj, umesto da se približava, udaljavao. Kad sam otkrio, upravo zahvaljujući ogovaranju devojke iz Arla, da je Tereza bila previše prisna s jednim poznatim mršavim univerzitetskim profesorom, grbavcem pokvarenih zuba, bolesnih očiju i prstiju nalik na paukove noge kojima je lupao po klaviru za svoje obožavateljke studentkinje, osetio sam takvo gađenje prema njoj da sam se vratio kući i zgrabio je, bez objašnjenja, za kosu i odvukao u kupatilo, hteo sam lično da operem marseljskim sapunom svaki milimetar njenog tela. Nisam vikao, obraćao sam joj se sa uobičajenom ironijom, govorio sam: ja imam široke poglede, radi šta hoćeš, ali ne s nekim ko je tako odvratn. A ona se koprčala, ritala, šamarala me, grebala, vikala: evo ko si ti zapravo, bruka i sramota.

Tada smo se tako posvađali da se činilo kako je gotovo, nismo mogli da se vratimo nazad posle onoga što smo sasuli jedno drugom u lice. Ipak smo i tada uspeli da se pomirimo. Grlili smo se sve do zore, smejući se devojci iz Arla, pijanisti i profesoru citologije. Ali sada smo se plašili zato što smo tako mogli da izgubimo jedno drugo. I mislim da nas je upravo taj strah odmah posle toga podstakao da potražimo način na koji ćemo zauvek učvrstiti našu uzajamnu zavisnost.

Tereza je oprezno iznela jedan predlog, rekla je: ovako ćemo da uradimo, ja ću da ti kažem svoju tajnu koja je

toliko strašna da nisam nikad pokušala ni samoj sebi da je kažem, a ti meni treba da kažeš u poverenju neku istu takvu tajnu, nešto što bi te uništilo za sva vremena ako bi se saznalo. Nasmejala mi se kao da me zove da igramo neku igru, ali mi se učinilo da je duboko u sebi veoma napeta. I mene je odmah obuzela strepnja, iznenadio sam se, zabrinuo što ona sa dvadeset tri godine može da ima neku tako strašnu tajnu. Meni su bile trideset tri godine i imao sam je, radilo se o jednom tako neprijatnom događaju da bih pocrveneo samo kada bih pomislio na njega, zagledao bih se u vrhove svojih cipela, sačekao da uznemirenost prođe. Malo smo okolišali, pitajući se ko će se prvi poveriti onom drugom.

„Ti prvi“, rekla je ona, onim podrugljivim zapovednim tonom koji je koristila kad je bila prepuna nežnosti.

„Ne, ti prva, moram da procenim je li tvoja tajna isto onoliko strašna koliko i moja.“

„A zašto ja moram da ti verujem, a ti meni ne moraš?“

„Zato što znam kakva je moja tajna i čini mi se da tvoja ne može da bude toliko strašna.“

Na kraju je, posle dužeg natezanja, popustila, ljuta – pretpostavljam – prvenstveno zbog činjenice da mislim kako nije sposobna za sramne postupke. Pustio sam je da priča ne prekidajući je i na kraju nisam uspeo da pronađem odgovarajuću reč kojom bih prokomentarisao ono što sam čuo.

„Dakle?“

„Gadno je.“

„Rekla sam ti. Sad si ti na redu. Ako mi budeš ispričao neku glupost, otići ću i nikad me više nećeš videti.“

Poverio sam joj se, najpre sam pričao nepovezano, a zatim sve jasnije, nisam hteo da ućutim, ona je rekla dosta.

Duboko sam uzdahnuo i kazao:

„Sad znaš o meni ono što niko nikad nije saznao.“

„I ti o meni.“

„Ne možemo više da raskinemo, sad stvarno držimo jedno drugo u šaci.“

„Da.“

„Zar ti nije drago zbog toga?“

„Jeste.“

„To je bila tvoja ideja.“

„Naravno.“

„Volim te.“

„I ja tebe.“

„Ali ja tebe mnogo volim.“

„Ja tebe ludo volim.“

Nekoliko dana kasnije, rekli smo jedno drugom, bez svađe, štaviše, koristeći ljubazne reči kakve nikad nismo upotrebljavali između sebe, da se naša veza iscrpla i dogovorili se da raskinemo.

2.

Najpre mi je laknulo. Tereza je, kad se sve sabere, bila neposlušna i svadljiva devojka, svaka moja rečenica bila je povod za primedbu, a svaka moja slaba tačka za zajedljivu dosetku. Da ne računamo to što se svađala ne samo sa mnom već sa svima, sa prodavcima, poštanskim službenicima, saobraćajcima, policajcima, komšijama, prijateljima

do kojih mi je bilo stalo. U svakoj prilici za sukob dobijala je napad cerekanja koje je zvučalo veselo, a zapravo je bilo besno, grlenim glasom je odsečno izgovarala rečenice prepune uvreda, praveći ritmične stanke. Potukao sam se najmanje dvaput sa propalicama koje su smetnule s uma da imaju posla sa jednom devojkom. Ali onda su prošli dani, nedelje, nagomilali su se meseci besciljnog lutanja i osećaj olakšanja je oslabio, počela je da mi nedostaje. Bolje rečeno, primetio sam da je prostor koji je ona osmislila u garsonjeri u kojoj smo živeli, ili onaj pored mene na ulici, u bioskopu, svuda, prazan, siv. Strašno je, rekao mi je jednom jedan prijatelj, kad se zaljubimo u ženu koja je u svakom pogledu življa od nas. Moj prijatelj je bio u pravu: premda nisam bio beskrvan, Tereza je imala višak životne snage, i kad bi se ona izlila, nijedna brana nije mogla da je zadrži. To je bilo lepo i osećao sam čežnju, povremeno bih poželeo da je ponovo vidim. Ali upravo dok sam ubeđivao sebe kako nema ničeg lošeg u tome da je pozovem telefonom, naleteo sam na Nadiju.

Neću da pričam nadugačko i naširoko o Nadiji: bila je stidljiva, vrlo uzdržana čak i kad bi vam poželela dobar dan, tako ljubazna, sve suprotno od Tereze. Upoznao sam je u školi, diplomirala je matematiku, želela je da radi na fakultetu i to joj je bio prvi posao. U početku nisam obraćao pažnju na nju, bila je vrlo daleko od tipa žene koji me je privlačio, činilo se da se uopšte ne uklapa u vreme političkih, književnih i erotskih drskosti kojima sam ja bio potpuno predan pre, za vreme i posle veze sa Terezom. Ipak mi se kod nje nešto – teško je reći šta, možda crvenilo koje nije uspevala da spreči – iz nedelje

u nedelju sve više dopadalo i na kraju sam počeo da oblačem oko nje. Verovatno sam mislio kako ću moći da je zaštitim oklopom od te sklonosti da pocrveni tako što ću je naučiti da prelazi granice u svim domenima svog života, na rečima, a možda čak i na delima. Terezu nisam nikad ničemu učio, iako je deset godina mlađa od mene, iako mi je bila učenica u toj istoj gimnaziji u kojoj sam i dalje predavao. I ponekad sam bio ogorčen zbog toga, činilo se da se rodila naučena, dok je Nadija bila zatvorena u krug maleckog prečnika iz koga se nikad nije usudila da izađe.

Počeo sam sa ljubaznostima, onda sam prešao na šaljiv ton i najzad sam je, na odmoru, pozvao na kafu. Kafa po kafa, to nam je prešlo u naviku, primetio sam da je njoj do toga stalo više nego meni. Tako sam jednoga dana čekao dva sata da završi posao i predložio joj da zajedno ručamo u gostionici na nekoliko metara od škole. Nije pristala, bila je zauzeta, tom prilikom sam otkrio da je verena i da će se na jesen udati. Ispričao sam joj koliko sam voleo ženu s kojom sam želeo da provedem ceo život, ali su stvari krenule po zlu, raskinuli smo i ja sam još patio zbog toga. Pošto je moja patnja izazvala njeno zanimanje, pustio sam da prođe nedelju dana, a onda sam je ponovo pozvao i ovoga puta je pristala. Sećam se da se za vreme ručka smejala svemu što bih rekao, bila je nervozno vesela. Dok smo čekali glavno jelo, spustio sam šaku na sto, na nekoliko milimetara od njene.

„Mogu li da ti poljubim dlan?“, upitao sam je dotakavši malim prstom njen mali prst na belom stolnjaku, pored čaše pune vina.

„Ma šta to govoriš? Zašto?“, uzviknula je povukavši ruku tako naglo da bi se čaša prevrnula da je nisam

uhvatio brzinom refleksa koju nisam ni pretpostavljao da imam. Odgovorio sam:

„Zato što me je obuzela želja da to uradim.“

„Trebalo je da je zadržiš za sebe, to je budalaština, ne govori se sve što se poželi.“

„Postoje budalaštine koje su prelepe i da se kažu i da se urade.“

„Budalaštine su uvek budalaštine.“

Rečenica posle koje nema više šta da se doda, ali izgovorena s nežnošću: umela je da bude ljubazna i kad grdi. Kasnije je htela da ode kući autobusom, ali sam se ponudio da je odvezem svojim renoom četiri u prilično lošem stanju. Pristala je, a čim smo seli jedno pored drugog, ponovo sam odlučno potražio njenu ruku. Ovoga puta je nije povukla, možda zbog zaprepašćenosti, i ja sam joj nežno okrenuo ručni zglob i prineo njen dlan usnama, ali ga nisam poljubio, već liznuo. Pogledao sam je, očekivao sam zgroženo negodovanje, ali sam, umesto toga, na njenom licu ugledao jedva primetan osmeh.

„Uradio sam to u šali“, pravdao sam se, najednom obuzet nelagodnom.

„Naravno.“

„Dopalo ti se?“

„Da.“

„Ali misliš da je to budalaština.“

„Da.“

„I šta ćemo sad?“

„Uradi mi to opet.“

Ponovo sam joj liznuo dlan, a onda sam pokušao da je poljubim, ali me je ona odgurnula. Tiho je rekla da ne može, oseća grizu savesti zbog verenika, šest godina su

bili u srećnoj vezi. Onda je krenula opširno da mi priča o njemu, kao dete je bio velika košarkaška nada, posle je izabrao fakultet umesto sporta i sada je bio mladi hemičar koji je već radio u jednoj velikoj kompaniji za vrlo dobru platu. Nije mi se dopao ovaj poslednji podatak, učinilo mi se da ističe kako sam ja, za razliku od njega, samo nastavnik književnosti u srednjoj školi i kako nemam pravo da joj punim glavu praznim pričama koje bi mogle da je slude. Uporno sam pokušavao da je poljubim, i pošto je ponovo okrenula glavu, uzviknuo sam:

„Pa to je samo poljubac, šta te košta?“

„Poljubac je poljubac.“

„Samo ću ti preći vrhom jezika preko sekutića.“

„Ne.“

„Onda ćemo to da uradimo tako što ću ti samo ovlaš dotaći usne.“

„Ostavi me na miru.“

„Šta ima loše u razmeni nežnosti?“

„To što ne želim da povredim Karla.“

Karlo je bio sjajan hemičar koga je godinama volela. Rekla je kako mu je sve vreme bila verna i kako ne name-rava da odbaci stabilnu vezu zbog mene. Negodovao sam:

„Zar je jedan poljubac dovoljan da ga povredi? Zar on misli da je vlasnik tvojih usta i tvog jezika?“

„Ne radi se o vlasništvu, već o poniženju. Zar se tvoja verenica, kad bi je imao, ne bi osećala poniženo?“

„Kad bih je imao i kad bi se osećala poniženo, odmah bih je ostavio. Zašto je to ponižavajuće?“

Razmislila je, pa je prošaputala:

„Poljubac je sinteza snošaja.“

„Ako se poljubimo, znači da se tucamo?“

„Da, simbolično.“

„Čini mi se da preteruješ. Uostalom, simbolični snošaj ne može nikoga da povredi. Ako je Karlo tako ranjiv, dovoljno je da mu ne kažeš.“

„Predlažeš mi da ga slažem?“

„Laž je spas čovečanstva.“

„Ja nikad ne lažem.“

„Onda mu moraš reći da sam ti liznuo dlan.“

„Zašto?“

„Zato što prvi put nisam, ali sam posle u to uneo simboličnu nameru.“

Pocrvenela je, upiljila se smeteno u mene i ja sam iskoristio priliku da je nežno poljubim u usta. Pošto se nije izmakla, uhvatio sam usnama njenu donju usnu, zadržao je nekoliko sekundi, a onda sam je pustio i vrh mog jezika je skliznuo u nju. Spremao sam se da se odmaknem i proverim dejstvo tog kratkog istraživanja kad mi je Nadija odlučno zabila energičan, gladak i topao jezik u usta. Sada mi je već obavijala ruke oko vrata, usne su joj bile priljubljene uz moje i snažno su ih pritiskale, jezici su nam se tražili ispitujući svaki kutak usne duplje. Kad se odmakla od mene – to je uradila tako što je zbacila glavu unazad kao da izbegava udarac pesnicom – video sam da joj je lice drugačije, crte su bile ublažene, pogled je bio izazovan, a u isti mah je izgledala kao da se upravo probudila i pokušava da se prene iz obamrlosti koja ju je savladala. Pokušao sam ponovo da je privučem k sebi, ali se oduprla. Rekao sam: još, molim te, ali nije htela. Upalio sam motor i odvezao je kući.